

תורה אור המבואר

מאמרים
על פרשיות התורה ומועדי השנה

מלוקטים מספרי
תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה מים רבים לא יוכלו לכבות

עליית הנשמה ע"י ירידתה בעולם הזה

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וציונים

פרשת נח

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבעה לבריאה

©
כל הזכויות שמורות
למערכת ליקוטי תורה המבואר

הרב לוי געלב

עורך ראשי

הרב משה גורארי' - הרב חיים זקס
הרב משה לינק - הרב משה מרינובסקי
עורכים

בשורה טובה

לשמוע ולהוריד אלפי שיעורים בחסידות, בתניא, דרך מצותיך,
לקוט"ת ותו"א ועוד, באודיו או בכתב
נא לבקר באתר החדש והמפואר אוצר החסידות
otzerhachassidus.com

לקבל הגליונות באימייל או להקדיש הגליונות הבאים
(+1) 718-650-6295
LikuteiTorah@otzerhachassidus.com

לפרטים אודות מוקדי ההפצה בארה"ק וכן להשתתף בהוצאת ההפצה בארה"ק
050-4109309
L109309@gmail.com

י"ל ע"י

הרב לוי געלב
(+1) 310-938-4016
info@maamaronline.com

מכון לעבדך באמת
בארה"ב 718-650-6295 (+1)
בארה"ק 050-4109309
info@otzerhachassidus.com

The Ma'amarim of LIKKUTEI TORAH and TORAH OR are copyright by the Kehot Publication Society, a division of Merkos L'inyonei Chinuch Inc. and are reprinted here with permission.

פתח דבר

בעזה"י

בשבת והודיה לה', מוגש בזה לפני ציבור הלומדים, מאמר "ד"ה מים רבים לא יוכלו לכבות", בסדרת "לקוטי תורה המבואר", שהוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן נבג"מ זצוקלה"ה. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). כמו כן נכתבו "ביאורי מושגים" - הסברה רחבה של מושגים יסודיים בחסידות, המופיעים במאמר.

גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

כפי שנראה לעין הקורא, נשתפרו הקונטרסים בתוספת מרובה על העיקר ממה שהיו, בעריכת המאמרים ע"י צוות משפיעים שיחי', עימוד ועיצוב חדש, וגם הגהה יסודי שיהיה נקי ומנופה מכל טעותי הדפוס, ועוד הרבה תיקונים אשר כל הרואה יאמר ברקאי.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באימייל, לקבלו נא לשלוח אימייל לכתובת: subscription@otzerhachassidus.com, וכן אפשר להוריד את הקונטרס, וכמו כן גם הקונטרסים האחרים שי"ל על ידינו בכתובת: otzerhachassidus.com.

כבר אמר דוד המלך ע"ה "שגיאות מי יבין", יתכן כי נפלו אי הבנות בעניינים המבוארים או טעותי הדפוס וכדומה. על כן שטוחה בקשתנו בפני ציבור המעיינים בקונטרס - לשלוח את הערותיהם ונתקנם בבוא העת אי"ה.

כתובת למשלוח הערות: likuteitorah@otzerhachassidus.com

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

כ"ט תשרי - ה'תשע"ז

בברכת שבתא טבא

לוי געלב

מכון לעבדך באמת

ד"ה
מים רבים לא
יוכלו לכבות וגו'

עליית הנשמה ע"י ירידתה
לענייני עולם הזה

תוכן המאמר

פרק א

ביאור ענין 'מים רבים' והאהבה הטבעית, וע"י המים רבים יכולה הנשמה להגיע לדרגה נעלית ביותר..... ז

פרק ב

ביאור ענין 'מים רבים' והאהבה הטבעית, וע"י המים רבים יכולה הנשמה להגיע לדרגה נעלית ביותר..... ט

פרק ג

ע"י בחינת 'מים רבים' נעשה זיכוך ועלייה בנפש האדם..... יא

פרק ד

אהבת ה' הגדולה המתגלית בנשמה בעולם הזה דווקא..... יד

פרק ה

מעלת שורש הנפש הבהמית על הנפש האלקית..... יח

פרק ו

מעלת עבודת התפלה של בעלי עסקים על תפלת יושבי אוהל..... כא

פרק ז

אהבת הנשמה לדבוק בהקב"ה עצמו, ולא להסתפק בהשגת חכמת התורה..... כה

פרק ח

מעלת מצוות מעשיות שעל ידן ניתן לדבוק בהקב"ה עצמו..... כח

ב"ה. תו"א פ' נח, ד"ה מים רבים לא יוכלו לכבות וגו' [ח, ג – ט, ג]

פרשה נח

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה, אם יתן ח ג
איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. הנה, מים רבים הם
כל טרדות הפרנסה והמחשבות שבעניני עולם הזה כו', ועם כל זה, לא
יוכלו לכבות את האהבה, שהוא כחינת האהבה המוסתרת שיש בכל נפש

מידה שבלב ואינה בגדר כלל שהמים יכבו

אותה (סה"מ תרל"ו)?

כאן יבאר את המשמעות של "מים רבים",
והחידוש של הפסוק, שלמרות שהי' אפשר
לחשוב שזה יכול לכבות ח"ו את האהבה. וע"ז
נאמר "לא יוכלו לכבות".

וזהו שהולך ומבאר:

הנה, 'מים רבים' הם כל טרדות הפרנסה³
והמחשבות שבעניני עולם הזה כו' – "שטרדות
הפרנסה המבלבלים לנקודת הלב והמוח נקראים
מים רבים, כמו עד"מ הנטבע במי הים או נהר
גדול וכמ"ש (תהלים סט, ב) 'כי באו מים עד נפש'".
(תו"ח).

ועם כל זה - למרות שטרדות אלו שוטפות את
המוח והלב, 'לא יוכלו לכבות את האהבה',
שהוא כחינת האהבה המוסתרת⁴ שיש בכל נפש

פרק א

ביאור ענין 'מים רבים' והאהבה הטבעית, וע"י
המים רבים יכולה הנשמה להגיע לדרגה נעלית
ביותר

"מים¹ רבים לא יוכלו לכבות את האהבה,
ונהרות לא ישטפוה, אם יתן איש את כל הון
ביתו באהבה, בוז יבוזו לו"².

[פסוק זה מתאר את גודל האהבה של בני
ישראל לה', ואומר ששום דבר בעולם (אפי'
"מים רבים ונהרות") לא יכול לכבות אהבה זו,
ואף אם מיישמו יתן לאדם מישראל את כל
הון ביתו כדי שימיר ויבטל את אהבתו לה',
'בוז יבוזו לו' כל בני עולם, על כך שלא הבין
שאי אפשר לבטל אהבה עזה זו בשום אופן
(ראה מצו"ד ועוד).

וצריך להבין: איך יעלה על הדעת ש'מים
רבים' יוכלו לכבות אהבה, והרי אהבה היא

1. הביאור של דרוש זה מיוסד על מאמרים אלו:

תו"א 'ביאור' למאמר זה.

מאמרי אדה"ז - הנחות הר"פ ד"ה מים רבים (וכן
הביאור).

תו"ח פרשת נח ד"ה אלה תולדות נח (הב'). ס' שערי
תשובה חלק ראשון ד"ה כתיב אם יהיה נדחך פרק כ"ב
ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי פ' נח ד"ה אלה תולדות
נח (הב').

אוה"ת בראשית כרך ג' פ' נח ד"ה מים רבים (וכן
הביאור).

סה"מ תרל"ו המשך מים רבים. סה"מ תרפ"ד ד"ה
מים רבים. ד"ה מים רבים תשל"ח (סה"מ מלוקט).

וראה ספר חסידות מבוארת - עבודת התפילה ע' קנט
ואילך, ששם מאמר זה בא ביתר ביאור ועומק. חלק חשוב
מהביאורים כאן מיוסדים על הנאמר שם, אלא שכאן באו
בקיצור יותר.

2. שה"ש ח, ז.

3. ראה ד"ה מים רבים תשל"ח (ס"ב) בביאור הל' טרדות
הפרנסה (ולא עסק הפרנסה וכיו"ב).

4. ראה הערות ותיקונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע.

מישראל בטבע מבחינת נפש האלקית, שטבעה לעלות וליכלל תמיד למעלה כשלחבת העולה מאליה, כמו שכתוב לעיל מיניה רשפיה רשפי אש שלחבת יה, שהוא בחינת שלחבת הבאה מלמעלה, שהיא הנפש האלקית, שקודם התלבשותה בגוף הגשמי היתה נהנית מזיו השכינה, והיתה מיוחדת בתכלית היחוד באין סוף ברוך הוא, ולזאת, גם אחר התלבשותה בגוף הגשמי לעסוק בענינים גשמיים, שהן הנקראים מים רבים, עם כל זה, לא יוכלו לכבותה מלהיות תמיד בבחינת אהבה ותשוקה נפלאה לעלות וליכלל למעלה, ואדרבה על ידי התלבשותה במים רבים הנזכרים לעיל, יכולה להגיע למדרגה היותר גבוהה מקודם שירדה לעולם הזה, כאשר יתבאר.

והתאחדותה זו עם הקב"ה היתה בהתגלות ממש.

ולזאת - כיון שקודם התלבשותה בגוף היתה הנשמה מיוחדת עם הקב"ה בתכלית היחוד, גם אחר התלבשותה בגוף הגשמי לעסוק בענינים גשמיים, שהן הנקראים 'מים רבים' (כנ"ל), עם כל זה - למרות גודל הטרדות מעניני עולם הזה שלכאורה היו צריכים לפעול באהבה כיבוי ועל כל פנים חלישות, 'לא יוכלו לכבותה' מלהיות תמיד בבחינת אהבה ותשוקה נפלאה לעלות וליכלל למעלה - מאחר והאהבה באה מהנפש האלקית המיוחדת עמו יתברך תמיד, דהיינו שזה מהותה בטבעה - לכן אהבה זו היא ענין עצמי בנשמה ואין לה ביטול והפסק.⁷

ואדרבה - לא רק שאהבה זו אינה נחלשת על ידי הטרדות אלא היא מתחזקת מהן - על ידי התלבשותה ב'מים רבים' הנזכרים לעיל - העסק בענינים גשמיים וטרדות הפרנסה, יכולה להגיע למדרגה היותר גבוהה מקודם שירדה לעולם הזה, כאשר יתבאר - שלמרות ירידה זו לתוך

מישראל בטבע מבחינת נפש האלקית, שטבעה לעלות וליכלל תמיד למעלה [באלקות] כשלחבת העולה מאליה [בטבעה] - כמו השלחבת שעולה מאליה (ללא צורך בפעולה מסויימת - אלא שכך הוא טבעה), ועד"ז גם בנשמה שנמשלה לנר (כדכתיב 'נר הוי' נשמת אדם') שבטבע יש לה אהבה לקב"ה (דוגמת הבן שבטבע אוהב את אביו, ואינו זקוק לפעולה מסויימת ליצור אהבה זו).

כמו שכתוב לעיל מיניה⁵ - לפני הפסוק 'מים רבים' - 'רִשְׁפֵּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שְׁלַחַת יָהּ', שהוא בחינת שלחבת הבאה מלמעלה, שהיא הנפש האלקית - הרי שכאן מדובר באהבה שדומה לשלחבת, שבטבעה עולה למעלה (ללא צורך לפעולה מסויימת).

[והטעם ש'מים רבים' אלו לא יוכלו לכבות ולבטל אהבה זו הוא לפי -]

שקודם התלבשותה בגוף הגשמי היתה [הנפש האלקית] נהנית מזיו השכינה⁶, והיתה מיוחדת בתכלית היחוד באין סוף ברוך הוא -

5. שה"ש שם, ו.

6. ברכות יז, א.

7. ליתר ביאור: אהבה שע"פ טעם ודעת, היינו שנולדה ע"י התבוננות בגדולת ה'. הרי מאחר שסו"ס נולדה ע"י פעולת האדם, מובן ששייך גם שיהי' דברים שיבטלו אותה

ויפריעו את האדם מהתעוררותה. אבל אהבת ה' של הנשמה היא אהבה טבעית (כשלחבת העולה מאליה), ששרשה בכך שהנשמה קודם התלבשותה בגוף היתה מיוחדת בתכלית היחוד עם הקב"ה, לכן לא שייך ששום דבר יבטל אהבה זו, מאחר שהיא חלק בלתי נפרד ממהותה ועצמותה של הנשמה.

והנה, בחינת מים רבים הנזכרים לעיל נקראים מי נח, וכמו שכתוב^א אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך.^ב כי הנה נח הוא נייחא דרוחא, שהוא בחינת שביתה, כאדם השוכת ממלאכתו, וכמו שכתוב וישבת ביום השביעי, ותרגומו, ונח ביומא שביעא כו', ומה שכתוב נח נח ב' פעמים, הם נייחא דעילאי ונייחא דתתאי, שהוא בחינת שבת תתאה, ושבת עילאה שיהיה לעתיד שנקרא יום שכולו

ויש להבין מדוע אינו קורא להם 'מי המבול' כשמים (ע"פ תו"ח)?

[אך הענין הוא:]

כי הנה, נח הוא 'נייחא דרוחא'⁸ - מנוחה ונחת רוח, שהוא בחינת שביתה⁹, כאדם השוכת ממלאכתו,

[מאחר ש'נח' פירושו 'שביתה', יכולים ללמוד שיש קשר בין עניניו של 'נח' לשבת:]

וכמו שכתוב¹⁰ "וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" [מְכַל מְלֹאכְתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה], ותרגומו: 'ונח ביומא שביעא' כו' - הרי שהן נח והן השבת עניינם שביתה ממלאכה.

ומה שכתוב¹¹ "נח נח" ב' פעמים - בהכתוב 'אלה תולדות נח, נח איש צדיק גור', הם 'נייחא דעילאי' ו'נייחא דתתאי' - נחת רוח למעלה ונחת רוח למטה. ולפי הנ"ל שענינו של נח קשור עם ענין השבת, יבואר ענין זה יותר, שהרי גם בשבת ישנם ב' מדרגות האלו:

שהוא בחינת 'שבת תתאה' - שבת בדרגה התחתונה, השבת כפי שהיא עכשיו, ו'שבת

ה'מים רבים', עוסקת הנשמה בעבודת ה' כפי רצונו יתברך, יכולה הנשמה להגיע לאהבת ה' בדרגה גבוהה יותר מכפי שהיתה קודם ירידתה.

[והולך ומבאר כיצד דוקא על ידי טרדות הפרנסה, "מים רבים", יכולה הנשמה להגיע לאהבת ה' בדרגה גבוהה יותר מכפי שהיתה למעלה:]

פרק ב

ביאור ענין 'מים רבים' והאהבה הטבעית, וע"י המים רבים יכולה הנשמה להגיע לדרגה נעלית ביותר

[ממשיך לבאר באריכות איך ע"י בחינת 'מים רבים' יכולה הנשמה להגיע לדרגה נעלית יותר באהבת ה' מאשר דרגת האהבה כפי שהיתה קודם ירידתה:]

והנה, בחינת 'מים רבים' הנזכרים לעיל נקראים 'מי נח', וכמו שכתוב^א "אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבֵּר מִי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ, כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עָלֶיךָ וּמִגֶּעַר בָּךְ".^ב

הנביא ישעיהו מכנה את מי המבול בשם 'מי נח'.

הנהות צמח צדק

א. ישעי' לב [יז]. ב. עיין בספר 'עיר גבורים'.

10. בראשית ב, ב.

11. ר"פ נח.

8. ב"ר פ"ל, ה.

9. ראה זח"א נט, ב. ח"ג קח, א.

שבת, מה שאין כן שבת תתאה אינו כולו שבת כאשר יתבאר. כי הנה, לכאורה אינו מובן ענין המבול, שאם היה רק להעביר ולשחת האנשים החוטאים, למה הוצרך לבחינת רעש גדול כזה, הלא ברגע אחד היה ביכולת ה' להעבירם אף בלא המבול, אך, באמת היה המבול בא לטהר את הארץ, שנאמר כי מלאה הארץ חמס, ונתקלקלה מאד והיה נצרך לטהרה, ולזאת בא המבול דוקא שהוא בחינת מים, בכדי לטהר את הטמאים, שהוא כדוגמת המקוה מ' סאה שהיא מטהרת את הטמא, כמו כן היה המבול בא בכדי לטהר את כל הארץ, וכמו שכתוב¹² וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם כו',

במי המבול דוקא" (תו"ח), וכמו שכתוב בפרעה (שמות ט, טו) גבי מכת דבר 'ותכחד מן הארץ' (תו"א בה' ביאור).

אך, באמת היה המבול בא לטהר את הארץ¹⁴, שנאמר¹⁵ "כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס", ונתקלקלה מאד, והיה נצרך לטהרה - מחמת העונות של אנשי הדור נטמאה ונתקלקלה הארץ, כמו שכתוב 'כי מלאה ארץ חמס' וכן 'ותשחת הארץ', היינו שהארץ עצמה נטמאה.

ולזאת בא המבול דוקא, שהוא בחינת מים, בכדי לטהר את הטמאים.

שהוא כדוגמת המקוה, מ' סאה, שהיא מטהרת את הטמא¹⁶ [הטובל בהם], כמו כן היה המבול בא בכדי לטהר את כל הארץ, וכמו שכתוב¹⁷ "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיֵּם טְהוֹרִים וּמְהַרְתֶּם כּו'" [מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם] - ולכן הקב"ה הביא את מי המבול ולא האביד את הרשעים בדרך אחרת, כי בסגולת המים לטהר את הארץ מטומאתה. ולכן ירד המבול ארבעים יום

עילאה¹² שיהיה לעתיד, שנקרא 'יום שכולו שבת'¹³, מה שאין כן 'שבת תתאה' אינו 'כולו שבת', כאשר יתבאר - הכפל ד'נח' הוא בהתאם לשתי הבחינות בשבת - 'שבת עילאה', שבת דלעתיד לבוא הנקרא 'יום שכולו שבת', ו'שבת תתאה', השבת כפי שהיא עכשיו שאינה 'כולו שבת'.

[ומבואר מכ"ז דענינו של 'נח' הוא מנוחה, ומנוחה נעלית כזו דוגמת ענין השבת. ולפי זה תמוה עוד יותר: מדוע מי המבול נקראים 'מי נח', והרי המבול בא לשחת את הארץ, היפך המנוחה? אלא בהכרח לומר שבמי המבול עצמם יש תועלת, כי תכליתם היא להביא לידי 'נחת רוח'.

וזוהו שממשין:]

כי הנה, לכאורה אינו מובן ענין המבול, שאם היה רק להעביר ולשחת האנשים החוטאים, למה הוצרך לבחינת רעש גדול כזה, הלא ברגע אחד היה ביכולת ה' להעבירם, אף בלא המבול - "בדבר או ברעב וכה"ג בכמה דרכי המות והכליון ולמה דוקא העבירים מעל פני האדמה

הנחות צמח צדק
ג. יחזקאל לו [כה].

15. בראשית ו, יג.

16. ראה מקואות פ"א מ"ז.

12. זח"ג פב, א.

13. מס' תמיד בסופה.

14. ראה זבחים ק"ג, א.

ולואת נקראים מי נח, שנעשה מזה נייחא דרוחא כו'.

והנה שעבוד הפרנסה נקרא גם כן מי נח, וכמאמר רז"ל, שבחר לו אברהם אבינו שעבוד נגד גיהנם, שכמו שאי אפשר להנשמה לבוא בגן עדן ליהנות מזיו השכינה עד שתדר קודם לכן בגיהנם, וכמו שאמרו גבי אחר, מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי, וגם למבול בנהר דינור כמו שמבואר במקום

שהוא עונש קל יותר. אך, לפי פנימיות הדברים יש בזה כוונה עמוקה, וכדלקמן.

שכמו שאי אפשר להנשמה לבוא בגן עדן ליהנות מזיו השכינה עד שתדר קודם לכן בגיהנם - כי בירידת הנשמה למטה נדבקת בה חומריות וגסות של העולם הזה הגשמי, וכדי לבוא לעולם רוחני אלקי דגן עדן צריכה הנשמה טהרה, וזה נעשה על ידי גיהנם, שהוא רחיצה רוחנית.

וכמו שאמרו גבי אחר¹⁸ (אלישע בן אבוי'): 'מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי' - עדיף לו שיהא נדון בגיהנם ויבוא לעולם הבא, כי כדאי כל היסורים בגיהנם כדי שעל ידי הזיכוך הנפעל בו תוכל הנשמה להכנס לגן עדן.

וגם למבול ב'נהר דינור'¹⁹ [נהר של אש] כמו שמבואר במקום אחר²⁰ - קודם שהנשמה נכנסת לגן עדן היא צריכה טהרה נוספת, טבילה בנהר של אש רוחנית, כדי שתהא ראוי ליהנות מזיו השכינה בגן עדן.

[הנה, מהמבואר לעיל יוצא, שענין הגיהנם הוא בשביל עליית הנשמה (מעולם הזה לגן עדן), ומזה מובן גם לגבי שעבוד מלכיות (שאברהם בחר בו תמורת גיהנם), שגם הם מביאים לתכלית זו, כפי שהולך ומפרט:]

דווקא, כנגד ארבעים סאה שהוא שיעור מקוה המטהר.

ולואת, נקראים 'מי נח' - ולא 'מי המבול' וכיו"ב, שנעשה מזה 'נייחא דרוחא' כו' - כי מי המבול פעלו טהרה בארץ והביאו לעולם מנוחה ונחת רוח, כמנוחה הבאה אחר מלאכה או אחר מלחמה.

פרק ג

ע"י בחינת 'מים רבים' נעשה זיכוך ועלייה בנפש האדם

[יבאר כיצד טרדות הפרנסה, 'מים רבים', מגביהים את האדם (על דרך המבול שטיהר את הארץ):]

והנה, שעבוד הפרנסה נקרא גם כן 'מי נח' - ויבואר להלן שזהו שהם גורמים התעלות והגבהה בהנשמה, כמו שמי המבול גרמו לטהרה בהארץ.

וכמאמר רז"ל¹⁷ שבחר לו אברהם אבינו שעבוד נגד גיהנם.

ויובן דבר זה (איך שעבוד הפרנסה הוא ענין של נחת רוח) בהקדים מה שאמרו רז"ל שבעת ברית בין הבתרים בחר אברהם אבינו שבני ישראל יהיו בשעבוד מלכיות ולא בגיהנם. לפי פשוטו הכוונה היא שתמורת זאת שכפרת העוונות תהיה ע"י עונש גיהנם, תהיה על ידי שעבוד מלכיות,

19. דניאל ז, י. זח"א רא, א.

20. תו"א מקץ לא, ב. לב, ד.

17. ב"ר פמ"ד, כא.

18. חגיגה טו, ב.

אחר, כמו כן על ידי שעבוד יכולים לעלות למעלה מעלה למדרגה היותר גבוהה. והנה שיעבוד אין הפירוש מה שיש עלינו עתה מלך ושנוטל מאתנו מס, שגם בזמן בית המקדש היה עלינו מלך ישראל, והמס היה ביותר, כידוע שחלק עשירי הוצרך כל אחד ליתן, אלא הכוונה היא, שבזמן שבית המקדש היה קיים היה נמשך ברכה והשפעה עצומה, עד שארץ ישראל היתה ארץ זבת חלב ודבש כו' שלא על פי הטבע כלל, כמו שכתוב בגמרא סוף מסכת כתובות, ולא היה כלל דאגות וטרדת הפרנסה, ועתה יש לכל אחד ואחד יגיעות וטרדת הפרנסה לעסוק בעניני עולם הזה הגשמי. והוא בחינת מים רבים הנזכרים לעיל, שנקראים מי נח, שהוא בחינת נייחא דרוחא, לפי שעל

שהיו עוסקים במלאכה, לא היתה בזה שום דאגה וטרדה, שכן אז ההשפעה היתה בריבוי עצום, ובני ישראל ראו באופן ברור את השפע האלקי הנמשך שלא ע"פ טבע כלל, ולכן לא דאגו שיהיה להם מספיק פרנסה, כי ידעו שבזמן ההוא הכל היה מתנהג למעלה מדרך הטבע.

ועתה יש לכל אחד ואחד יגיעות וטרדת הפרנסה, לעסוק בעניני עולם הזה הגשמי - כי עכשיו, בזמן הגלות, אין רואים שהשפע בא מלמעלה אלא הוא מסתתר בלבושי הטבע באופן שצריך להתייגע הרבה כדי להתפרנס, ולכן יש יגיעות וטרדות המבלבלות (ראה תו"ח), ויתירה מזו, העלם והסתתר זה על השפע האלקי גורם שאינו ניכר שהוא שפע אלקי, עד שיש מקום לטעות ולחשוב ש'כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'.

והוא בחינת 'מים רבים' הנזכרים לעיל, שנקראים 'מי נח', שהוא בחינת 'נייחא דרוחא'.

דהיינו שכמו שה'מי נח' פעלו טהרה ('נייחא דרוחא') בעולם, כך גם עבודת ה' שבאה תוך כדי התמודדות עם טרדות הפרנסה הנ"ל הרי זה פועל טהרה וזיכוך באדם. "והיינו ע"י בחי' המרירות והשפלות והכנעה עצומה וגם בלבול

כמו כן על ידי שעבוד יכולים לעלות למעלה למדרגה היותר גבוהה - כי שעבוד מלכיות - שעבוד הפרנסה - הוא במקום גיהנם, וגם הוא מזכך את הנשמה, ואדרבה על ידי טרדות הפרנסה יכולה הנשמה לעלות לדרגה גבוהה יותר מגן עדן, כפי שממשיך.

והנה, שיעבוד [שאברהם בחר בו תמורת גיהנם] אין הפירוש מה שיש עלינו עתה מלך, ושנוטל מאתנו מס. [והא ראי' שאי"ז הפי' ב'שעבוד':] שגם בזמן בית המקדש היה עלינו מלך ישראל, והמס היה ביותר, כידוע, שחלק עשירי הוצרך כל אחד ליתן [למלך, והרי 'שעבוד מלכיות' שייך בגלות דוקא, וא"כ מוכח שלא בדבר נתינת מסים תלוי הדבר]²¹.

אלא הכוונה היא, שבזמן שבית המקדש היה קיים, היה נמשך ברכה והשפעה עצומה, עד שארץ ישראל היתה "ארץ זבת חלב ודבש כו'" שלא על פי הטבע כלל, כמו שכתוב בגמרא סוף מסכת כתובות - ואם כן ראו במוחש כיצד השפעת הפרנסה באה מלמעלה ותלוי' אך ורק בידי ה'.

ולא היה כלל דאגות וטרדת הפרנסה - אף

21. ראה שמואל-א ח, טו-יז. פסחים ו, א וברש"י שם.

ידי בחינת מים רבים הנזכרים לעיל, מתעלית הנשמה למדריגה היותר גבוהה מקודם התלבשותה בו' שהיתה רק נהנית מזיו השכינה בו', וכמאמר רז"ל, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, לפי שהוא בחינת יתרון האור מתוך החושך דוקא, שהוא בחינת אתכפייא סטרא אחרא ואתהפכא חשוכא בו'.

ואילו על ידי תשובה ומעשים טובים בעולם הזה, בו צריך האדם להתמודד עם טרדות הפרנסה, הנשמה יכולה לזכות להתעלות ולהתקשר במהותו ועצמותו יתברך ממש.

[והטעם לכך שדווקא ע"י המים רבים' שהם טרדות הפרנסה בעולם הזה, יכולה הנשמה להתעלות ולהתדבק בהקב"ה עצמו הוא:]

לפי שהוא בחינת 'יתרון האור מתוך החושך' דוקא²³ - בעולם הזה יש חושך היינו העלם והסתור על אלקות, וכאשר מבטלים אותו ומתוך החושך עצמו באים לאור, יש לאור זה יתרון ומעלה לגבי אור סתם.

שהוא - עבודת ה' בעולם הזה מקום של חושך והעלם על אלקות, הוא - בחינת 'אתכפייא סטרא אחרא' ו'אתהפכא חשוכא בו' [לנהורא] - גן עדן הוא מקום שמלכתחילה יש בו אור וגילוי אלקות, ואילו בעולם הזה יש חושך רוחני, וכאשר האדם פועל לאכפייא סטרא אחרא, כפיית הרע וביטולו, ועד לבחינת אתהפכא, שמהפך את החושך עצמו לאור, הרי האור האלקי המתגלה מתוך החושך גבוה ונעלה יותר מהאור האלקי שבגן עדן ובעולם הבא.

"וזוהי הטעם שביקש אברהם אבינו ע"ה שיהיה שיעבוד מלכיות במקום עונש הגיהנם לפי שעונש הגיהנם אינו מזכך ומטהר רק לנפש

ופיזור הנפש ביותר עד שיגיע עד הנפש מדוחק ולחץ עול שיעבוד הפרנסה הרי זהו עצמו ענין הטהרה שמטהרת ומזככת את הנפש" (תר"ח).

[כעת מוסיף עוד יותר, שהזיכוכ שפועל ע"י ענין טרדות הפרנסה, אינו רק מסיר החומריות שנדבק לנשמה ע"י ירדתה למטה ומחזירה למצבה הקדום (כמו שהגיהנום ונהר דינור בו' עושים) אלא יתירה מזו - טרדות אלו פועלות עלי' בנשמה שתתעלה למדריגה יותר גבוהה ממה שהי' קודם:]

לפי שעל ידי בחינת 'מים רבים' הנזכרים לעיל, מתעלית הנשמה למדריגה היותר גבוהה מקודם התלבשותה בו' [בגוף גשמי בעולם הזה]. שהיתה רק נהנית מזיו השכינה בו' - בגן עדן הנשמה היתה נהנית מ'זיו' והארה אלקית בלבד, כמו על דרך משל זיו ואור השמש שאינו אלא הארה בלבד מהשמש, ואין בו מאומה מגוף ועצם כדור השמש.

[אך, ע"י 'מים רבים' וטרדות הפרנסה, יכולה הנשמה להתעלות למעלה מעלה ולהגיע להתדבקות במהותו ועצמותו יתברך, ולא ב'זיו' והארה בלבד, כפי שממשיך:]

וכמאמר רז"ל²²: 'יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא' - כי בעולם הבא מאיר רק זיו השכינה, הארה חיצונית ומצומצמת של אלקות בלבד,

בספר הערכים-חב"ד ערך 'אור ביחס לחושך' (ע' תקעה ואילך).

22. אבות פ"ד מ"ז.

23. ע"פ קהלת ב, יג. וראה בענין זה באריכות יותר

שבשעוכם כל היום בענינים גשמיים בטרדת הפרנסה שהם הנקראים חושך,
ומתבונן אחר כך בתפלה איך שאין לך עשב מלמטה שאין לו
מזל מלמעלה בו, שהם המזלות, שהם המשפיעים חיות כל עולם הזה, וכמו
שכתוב^ד וממגר תבואות שמש וממגר גרש בו, והמזלות הם מקבלים מע'

ט א

עולם הזה - היינו, החיות שהקב"ה משפיע לעולם באה דרך אמצעות המזלות, וזהו ש'מזל' הוא מלשון נוזל ונמשך, שהם אמצעי המשכת והשפעת החיות מהקב"ה לעולם.

ובמו שכתוב^ד - בענין המשכת החיות דרך המזלות - "וממגר תבואות שמש וממגר גרש בו" [ירחים] - הכוח האלקי להצמיח פירות נשפע ונמשך למטה דרך השמש והירח, שהם המזלות. כלומר: בעת התפילה האדם מתבונן כיצד כל ענייני עולם הזה הגשמי, בהם הוא עסוק כל היום, יש להם שורש רוחני למעלה, שיורד מדרגה לדרגה עד שמתלבש בבחינת ה'מזל', שהוא השורש היותר תחתון שממנו נשפעת חיות כל דבר.

[הנה, החיות הבאה מאיתו יתברך לעולם באה באמצעות דרגות רבות ושונות, וע"י ירידת החיות דרך כל מדריגה החיות הולכת ומתמעטת, עד שהיא ראויה להתלבש בהדברים הגשמיים של עולם הזה להחיותם ולקיימם.

ומעתה ממשיך לפרט את כל הדרגות בהם עוברת חיות זו בירידתו מלמעלה מאת ה' למטה אל העולם (ובחינת המזלות המבוארת לעיל היא הדרגה והאמצעי התחתונה ביותר בה ועל ידה עוברת השפעה זו):

והמזלות הם מקבלים מע' שרים - דרגה רוחנית

החוטאת שתוכל לעלות למקור חוצבה בג"ע שהיה שם בתחלה בו, וע"כ היה בקשתו להיות עול טרדות פרנסה שעי"ז יהיה עליית הנשמות למדריגה העליונה ביותר ממקור חוצבם הראשון שהיה להם קודם בואם לעוה"ז מטעם הנ"ל" (תו"ח).

פרק ד

אהבת ה' הגדולה המתגלית בנשמה בעולם הזה
דווקא

[ממשיך לבאר את העילוי שיש בעבודת ה' בעולם הזה דווקא, ביחס לעבודת הנשמה למעלה בגן עדן:]

שבשעוכם כל היום בענינים גשמיים בטרדת
הפרנסה, שהם הנקראים 'חושך' - מאחר
שבטבעם יכולים להוות העלם והסתור על אלקות.

[כעת ימשיך לבאר, מהי ההתבוננות שאדם מתבונן בעת התפלה. ולאח"ז יחזור לבאר, איך שכאשר התבוננות זו נעשית לאחר שאדם עוסק כל היום בעניני פרנסה, הרי שהיא תפעל על האדם אהבת ה' בחילא יתיר ובמדריגה יותר גבוהה:]

ומתבונן אחר כך בתפלה איך שאין לך עשב
מלמטה שאין לו מזל מלמעלה בו [המכה בו ואומר לו גדל]²⁴, ש[ה'מזל' האמור בדברי רז"ל אלון] הם המזלות, שהם המשפיעים חיות כל

הנהות צמח צדק
 ד. דברים לג [יד].

שרים, והשרים מקבלים משמרי אופנים, והם מקבלים מהמלאכים, וגבוה מעל גבוה, עד שכולם מקבלים מבחינת מלכותו יתברך, וכמו שכתוב מלכותך מלכות כל עולמים, שמהווה את כל העולמות מאין ליש ממש, והוא רק בחינת זיו השכינה בלבד, שאינו אלא בחינת זיו והארה בעלמא בלבד לגבי מהותו ועצמותו יתברך כביכול, שהוא בבחינת אין סוף ממש,

שמקור חיות כל העולמות הוא מספירת המלכות. שמהווה את כל העולמות מ'אין' ל'יש' ממש. חיות אלקית זו הבאה מספירת המלכות נמשכת ויורדת למטה דרך כל הדרגות דלעיל, כדי לברוא את כל העולמות ואת כל הנבראים מ'אין' ל'יש'²⁸.

והוא רק בחינת 'זיו השכינה' בלבד - מלכות היא הספירה האחרונה והתחתונה ביותר והשפע הנמשך ממנה הוא רק זיו והארה מאלקותו יתברך בלבד. וכמשל המלך, ששליטתו על הזולת אינו מבטא את מהותו ועצמותו, אלא הוא דבר חיצוני והארה בעלמא השייכת למציאות הזולת (עולמות ונבראים).

שאינו אלא בחינת 'זיו' והארה בעלמא בלבד לגבי מהותו ועצמותו יתברך, כביכול - כזיו השמש המתפשט ומאיר מהשמש עצמה וכך ההארה הנמשכת מהקב"ה דרך ספירת המלכות היא מצומצמת ומוגבלת לגבי הקב"ה בעצמו.

שהוא - מהותו ועצמותו יתברך - בבחינת אין סוף ממש - בלי גבול כלל,

אחת נמשך למדריגה שלאחריה, וזה יתכן רק כאשר שתי המדריגות הן בערך זו לזו, ולכן ממדריגה אחת יכולה להיות המשכת והתהוות המדריגה שאחריה. אך התהוות העולמות היא בבחי' 'יש מאין', כי מאחר שכל העולמות הם בגדר גבול (ואפילו לעולמות העליונים יש ציור והגדרה מסויימת), הרי הם באין ערוך לגמרי לגבוי ית', שהוא בבחי' אין סוף ובלי גבול ממש. ולכן, התהוותם צריכה להיות באופן של יש מאין, היינו שקודם שנבראו אין הם ניכרים כלל ואינם תופסים מקום כלל במקורם למעלה אלא נתהוו מ'אין' ממש.

שלמעלה מהמזלות (כידוע שלכל אומה משבעים אומות יש 'שר' רוחני למעלה שעל ידו באות כל ההשפעות לאותה אומה).

והשרים מקבלים מ'שמרי אופנים' - הפסולת (החלק הכי תחתון²⁵) שבהאופנים (המלאכים התחתונים ביותר).

והם [- שמרי האופנים] מקבלים מהמלאכים [עצמם].

וגבוה מעל גבוה²⁶ - במלאכים עצמם יש הרבה מדריגות, ועל זה נאמר 'גבוה מעל גבוה שומר', עד חיות הקודש שבמרכבה, וכל דרגה מקבלת את חיותה מדרגה שלמעלה ממנה.

עד שכולם מקבלים מבחינת מלכותו יתברך - מהחיות האלקית הנמשכת מספירת המלכות של עולם האצילות, שהוא השורש של החיות האלקית עצמה.

וכמו שכתוב²⁷ - על כך שכולם מקבלים מספירת המלכות - "מלכותך מלכות כל עולמים" - היינו

25. לביאור ענין בחינת 'שמרי האופנים' בפרטיות יותר ראה חסידות מבוארת 'עבודת התפלה' ע' קע הערה 28.

26. ע"פ קהלת ה, ז.

27. תהלים קמה, יג.

28. ראה סה"מ תרכ"ז ע' שסו. ואוה"ת מסעי (כרך ו) ע' א'תתקנט. אוה"ת דרושים לר"ה ע' א'תא.

התהוות כל העולמות עליונים ותחתונים ממנו ית' היא בבחי' יש מאין, והתהוות באופן כזה שונה מהתהוות של 'יש מיש' ו'עילה ועלול', כי בעילה ועלול הרי ממדריגה

היה הוה ויהיה בלי שינוי ממש, וכמאמר אתה הוא קודם שנברא ואתה הוא לאחר שנברא כו', ואחרי התבוננות כל הנזכר לעיל בעומק הדעת, תתעורר נפשו בבחינת אהבה ותשוקה נפלאה כרשפי אש לצאת מתוך החושך והעולם הגשמי הזה, ורק לדבקה בו יתברך, וכמו שכתוב²⁹ מי לי בשמים ועמך לא

היום נמשכים מהארה אלקית בלבד ואינם תופסים מקום כלל לגבי מהותו ועצמותו יתברך.

[הנה, ע"י התבוננות זו -]

תתעורר נפשו בבחינת אהבה ותשוקה נפלאה כרשפי אש לצאת מתוך החושך והעולם הגשמי הזה - שבו הוא עסוק כל היום בטרדות הפרנסה, ורק לדבקה בו יתברך - כי הוא מקור כל החיים הגשמיים, ולמה ירצה בהארה כאשר יכול להתעלות אל המקור עצמו. כלומר, לא רק שיכיר איך שחיות כל הדברים הגשמיים הם כפסולת ממש לגבי הקב"ה עצמו, אלא עוד זאת, יבוא להכרה שגם מקור החיות בספירת המלכות דאצילות נחשב ל'איין' ואפס ביחס למהותו ועצמותו יתברך, ועל ידי הכרה זו יתעורר ברצון ותשוקה גדולה להתעלות מעל כל הדברים הללו, כולל גם מלכות דאצילות, שאינו נחשב למאומה לגבי מהותו יתברך, ולהתדבק ולהתקשר רק בהקב"ה בכבודו ובעצמו. שירצה לצאת מכל דבר הגורם ל'חושך' והעולם על אלקות, גם הבחינות הרוחניות.

וכמו שכתוב³⁰ - על אהבה גדולה זו לא לרצות בשום דבר חוץ מהקב"ה עצמו - "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי כו' [בארץ]", שלא יחפוץ כלל

[וזה שאוא"ס עצמו הוא למעלה מעלה מבחי' מל' ית', מתבטא גם בכך שבא"ס עצמו לא נעשה שום שינוי כלל ע"י בריאת העולמות, והיינו משום שהבריאה כולה שייכת למדת מלכותו ית' שהיא רק הארה בלבד:]

היה הוה ויהיה²⁹, בלי שינוי ממש - הקב"ה בעצמו הוא למעלה מגדר הזמן והמקום, היינו שאין בו שום שינוי בין קודם בריאת העולם ולאחר בריאת העולם.

וכמאמר³⁰ 'אתה הוא קודם שנברא [העולם], ואתה הוא לאחר שנברא כו' [העולם] - התהוות העולמות לא פעלה בו יתברך שום שינוי, ועתה, לאחר שנברא העולם, הוא בשווה ממש כפי שהיה קודם שנברא העולם, כמו שכתוב "אני ה' לא שנית", והיינו משום שהעולם נברא ע"י מדת מלכותו שהיא הארה בלבד לגבי א"ס ב"ה בעצמו³¹.

[כעת יבאר, איך שכאשר התבוננות זו נעשית לאחר שהאדם טרוד ברוב היום בטרדות גשמיות, היא תפעל עליו אהבה גדולה מאד לקב"ה:]

ואחרי התבוננות כל הנזכר לעיל בעומק הדעת - על ידי התבוננות בהעמקה גדולה איך כל העולמות והדברים גשמיים שבהם הוא עסוק כל

הגהות צמח צדק
ה. תהלים עג [כה].

31. ביאור ענין 'אני הוי' לא שנית' בפרטיות יותר, ראה חסידות מבוארת מועדים ח"ב ד"ה ויושט המלך פרק ג ובהערות שם.

29. זח"ג רנז, סע"ב (ברעיא מהימנא). פרדס רמונים להרמ"ק שער א' פרק ט.
30. ע"פ נוסח תפלת השחר.
31. ביאור ענין 'אני הוי' לא שנית' בפרטיות יותר, ראה חסידות מבוארת מועדים ח"ב ד"ה ויושט המלך פרק ג ובהערות שם.

חפצתי כו', שלא יחפוץ כלל לא בגן עדן התחתון ולא בגן עדן העליון, שהם רק בחינת זיו והארה בלבד, וכמאמר רז"ל צדיקים יושבים וכו' ונהנין מזיו השכינה, כי אם לדבקה בו יתברך, ליכלל בבחינת מהותו ועצמותו יתברך, ונקרא בזה הקדוש 'אשתאבא בגופא דמלכא כו', ונקראת בחינת אהבה זו בחינת תשובה, שהוא בחילא יתיר, שבאה דוקא מתוך החושך, שהיה עוסק רק בענינים גשמיים והכלי עולם, לפי שיתרון האור הוא מתוך החושך דוקא,

ונקראת בחינת אהבה זו [הבאה לידי ביטוי בתשוקה להתכלל במהותו ועצמותו יתברך] בחינת תשובה - כענין התשובה שהאדם שב ומתקרב אל ה' מתוך החושך והריחוק.

שהוא 'בחילא יתיר'³⁴ - ביתר כוח, שבאה דוקא מתוך החושך, שהיה עוסק רק בענינים גשמיים והכלי עולם, לפי שיתרון האור הוא מתוך החושך דוקא - אהבה זו מתעוררת מתוך ההכרה בהעדר תפיסת מקום של כל הדברים שבעולם שבהם הוא עסוק, ויש בה יתרון ומעלה לגבי אהבה הבאה מהכרה בגדולת ה' שלא מתוך התקשרותו לענייני העולם, כי מאחר שהיא באה לאחר שהאדם מונח ב'חושך' של עוה"ז, וכעת מבין עד כמה זה רחוק מהטוב האלקי, הרי שיתעורר בצמאון ותשוקה עזה לברוח מן הרע ולהתקרב אל הטוב.

וזהו בדוגמת בעל-תשובה השב ומתקרב אל ה' בכח רב, שמאחר וההתקרבות שלו היא מתוך החושך, יש לו צמאון גדול להתקרב לאלקות יותר ממי שלא היה בחושך, וכך גם אהבה זו היא בתוקף גדול, מאחר שבאה מתוך ההכרה בחושך של עולם הזה. והוא כענין התשובה, בה האדם מתעורר בתשוקה עצומה מאוד לצאת מהחושך שהיה עסוק בו עד עתה, ולהתקרב לאלקות.

לא בגן עדן התחתון - בחינת 'ארץ', ולא בגן עדן העליון - בחינת 'שמים', שהם רק בחינת 'זיו' והארה בלבד - ואינם תופסים מקום כלל לגבי הקב"ה עצמו, וכמו בחינת המלכות הנ"ל, שגם היא נחשבת להארה בעלמא לגבי מהותו ועצמותו יתברך.

וכמאמר רז"ל³² 'צדיקים יושבים וכו' ונהנין מזיו השכינה' - בעולם הבא ובגן עדן יש הארה אלקית של 'זיו' בלבד, שאינו תופס מקום כלל לגבי הקב"ה בעצמו, ועל ידי ההתבוננות האמורה לעיל האדם מתעורר בתשוקה לא לרצות ב'זיו' בלבד.

[אלא אהבתו תהיה בבחינת 'מי לי בשמים

ועמך לא חפצתי בארץ', לא לרצות בה'זיו'

והארה בלבד -]

כי אם לדבקה בו יתברך [עצמו], ליכלל בבחינת מהותו ועצמותו יתברך - שמתעורר בצמאון גדול להקב"ה עצמו, עד שאינו רוצה להסתפק בבחינת ה'זיו' וההארה האלקית, אלא כל חפצו להכלל במהותו ועצמותו יתברך.

ונקרא [רצון זה לידבק בעצמותו יתברך] בזהר הקדוש³³ 'אשתאבא בגופא דמלכא' כו' - להיות 'נשאב' ונכלל בגוף המלך, היינו במהותו ועצמותו יתברך.

34. ע"פ זח"א קכט, ב.

32. ברכות יז, א.

33. זח"א ריז, ב.

ונקראת אהבה זו בחינת בכל מאדך, שהוא בלי גבול ממש, שבאה דוקא מן ההיפוך, שהוא החושך, וכמו שאמרו טוב, זה מלאך חיים, (טוב) מאד, זה מלאך המות, שעל ידי ההיפוך והחושך דוקא שהוא בחינת נפש הבהמית, יכולים לבוא לבחינת אהבת בכל מאדך, שהוא בלי גבול ממש.

והיינו, לפי שבשרשה למעלה מעלה, שורש נפש הבהמית גבוה יותר מבחינת נפש האלקית, וכמו שכתוב ואלה המלכים אשר מלכו כו' לפני מלך

שהוא בחינת נפש הבהמית, יכולים לבוא לבחינת אהבת 'בכל מאדך' - 'טוב מאד', ולא רק טוב סתם, שהוא בלי גבול ממש - כי דווקא על ידי הריחוק שנגרם על ידי 'מלאך המות' (היצר הרע והנפש הבהמית) באים לבחינת 'טוב מאד', אהבת ה' בלי גבול, כמבואר לעיל שיתרון האור והאהבה בא דווקא מתוך החושך וההעלם על אלקות.

פרק ה

מעלת שורש הנפש הבהמית על הנפש האלקית

[והולך ומבאר טעם עמוק יותר להאמור לעיל שדוקא על ידי החושך של הנפש הבהמית ('מים רבים') באים לאהבה 'בכל מאדך', בלי גבול ממש:]

והיינו, לפי שבשרשה למעלה מעלה, שורש נפש הבהמית גבוה יותר מבחינת נפש האלקית - ולכן על ידי בירור הנפש הבהמית ניתן להגיע לדרגה גבוהה יותר באהבת ה'.

וכמו שכתוב 'וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ כו' [בְּאֶרֶץ אֲדָמָה] לְפָנַי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל,

ונקראת אהבה זו בחינת "בכל מאדך"³⁵, שהוא בלי גבול ממש, שבאה דוקא מן ההיפוך, שהוא החושך.

- אהבה זו היא בלי גבול ממש, ועליה כתוב "ואהבת את ה' גוי' בכל מאדך", ו'מאד' הוא בלי גבול, יותר מכפי מידתו ורגילותו, ומה הגורם שיהיה בלי גבול? מאחר שמתעוררת ונמשכת מן החושך דווקא, כנ"ל.

וכמשל כשסותמים את אמת המים על ידי עצים, אבנים ועפר וכדומה המעכבים את הילוך המים, הרי זה גורם שנביעת המים תהיה בתגבורת גדולה עד שפורצת בכוח גדול ושוטפת את הסתימה (לקו"ת מסעי צא, ג. ועוד).

וכמו שאמרו³⁶ [רז"ל על הפסוק 'וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד':] 'טוב' - זה מלאך חיים, 'טוב' מאד - זה מלאך המות. - ולכאורה יש לתמוה: כיצד יתכן שמלאך המות הוא 'טוב מאד', יותר ממלאך חיים שהוא רק 'טוב'?

[ועל זה בא ההסבר:]

שעל ידי ההיפוך והחושך דוקא - 'מלאך המות',

הנהות צמח צדק
ו. בראשית לו [לא].

מלך לבני ישראל, שהוא בחינת נפש האלקית, רק שעל ידי שבירת הכלים נפלו למטה מטה, כמו שכתוב וימלך וימת כו', אבל בשרשם הם למעלה מעלה מבחינת נפש האלקית ולזאת, גם כמו שנפלו למטה יש להם תגבורת על נפש האלקית, מפני ששרשם הוא מבחינת מלוכה, שהוא בחינת התנשאות כו', וגם האדם מקבל חיות מבחינת בהמות ומאכלים, ובלעדם אינו יכול לחיות, מה שאין כן המאכלים אינם צריכים אל האדם. וכל זה מפני שבשרש

שהוא בחינת נפש האלקית.

של מלכי אדום היא שבירת הכלים דעולם התוהו ונפילת הניצוצות למטה לדרגה תחתונה מאד.

אבל בשרשם הם [-מלכי אדום] למעלה מעלה מבחינת נפש האלקית (מלכי ישראל) - כי עולם התוהו נעלה הרבה מעולם התיקון.

[ויבאר ששורש נעלה זה בא לידי ביטוי

גם למטה:]

ולזאת, גם כמו שנפלו [האורות דתוהו] למטה יש להם תגבורת על נפש האלקית - עד שיכולה הנפש הבהמית המושרשת בתוהו לגרום לאדם לחטוא רח"ל, מפני ששרשם הוא מבחינת מלוכה, שהוא בחינת התנשאות כו' - שורש הנפש הבהמית הוא מבחינת 'מלכי אדום', ענין המלוכה שדרכה באופן של התנשאות, ולכן ביכלתה לשלוט ולהתנשא על הנפש האלקית³⁷. וגם [מטעם זה], האדם מקבל חיות מבחינת בהמות ומאכלים - אף שכפי סדר הבריאה, שהוא דומם צומח חי מדבר, הרי הבהמות והמאכלים הם בדרגה נמוכה יותר מהאדם, ובלעדם אינו יכול לחיות, מה שאין כן המאכלים אינם צריכים אל האדם.

וכל זה מפני שבשרש שרשם למעלה, הם -

- 'אדום' קאי על הנפש הבהמית, 'מלכי אדום'

קאי על שורש הנפש הבהמית, ו'מלכי בני ישראל' קאי על שורש הנפש האלקית. ואומר הכתוב ששורש הנפש הבהמית הוא 'לפני' ולמעלה משורש הנפש האלקית, כי שורש הנפש הבהמית הוא מעולם התוהו שלמעלה מעולם התיקון.

[ויבאר מדוע למרות שורשה הנעלה, הנפש

הבהמית שייכת לצד הקליפה:]

רק שעל ידי 'שבירת הכלים' נפלו למטה מטה.

- האור האלקי שהאיר בעולם התוהו, (שהוא

שורש הנפש הבהמית), היה אור רב מאד, עד כדי כך שהכלים לא היו יכולים להכילו ונשברו, ו'שברי הכלים' נפלו למטה עם ניצוצות האור שנדבקו בהם, היינו שניצוצות מהאור הנעלה 'נפלו' למטה לעולם הזה בהעלם והסתר גדול, וכך גם הנפש הבהמית באה למטה בהעלם והסתר גדול, עד כדי כך שהיא שייכת לקליפה ושורשה הנעלה אינו ניכר בה.

כמו שכתוב³⁷ - על מלכי אדום הנ"ל - 'וימלך וימת כו'" - והמשמעות הרוחנית של ה'מית'

37. בראשית לב ואילך.

שמלכי אדום מלכו לפני מלכי ישראל, יוצא שההתנשאות של מלכי אדום היא התנשאות יותר גבוהה מההתנשאות של מלכי ישראל.

38. ואף שגם שרש הנפש האלקית הוא ב'מלכי' ישראל - הרי שגם בה יש ענין ההתנשאות, אבל מאחר

שרשם למעלה הם גבוהים הרבה מבחינת הנשמות ולזאת, על ידי ירדת והתלבשות נפש האלקית בנפש הבהמית דוקא, לעסוק במטרדות ומחשבות הפרנסה בענינים גשמיים, שהם הנקראים מים רבים הנזכרים לעיל, יכולה לבוא לבחינת אהבת בכל מאדך, שהוא בלי גבול כנוכר לעיל, שהיא מדריגה היותר גבוה מהיותה קודם ירדתה בגוף, שהיתה רק נהנית מזיו השכינה כו', והיינו, על ידי אתכפיא ואתהפכא חשוכא דוקא, שהוא בחינת יתרון האור שמתוך החושך כנוכר לעיל. לפי ששרשם למעלה גבוה ממדריגת נפש האלקית כנוכר לעיל, רק שנפלו למטה, כמו שכתוב וימלך וימת כו', ועל ידי אתכפיא נעשה תחיית המתים.

הבהמית והדברים הגשמיים שבאים מהאור האלקי הבלי גבול של תוהו, אזי נולדת באדם אהבת ה' בלתי מוגבלת, בתגבורת גדולה, שלמעלה מכלי הלב שלו.

[ומבאר כיצד יכול האדם לגלות את השורש הגבוה של הנפש הבהמית והדברים הגשמיים:]

והיינו, על ידי 'אתכפיא' ו'אתהפכא חשוכא' דוקא, שהוא בחינת 'יתרון האור שמתוך החושך', כנוכר לעיל. לפי ששרשם למעלה גבוה ממדריגת נפש האלקית, כנוכר לעיל, רק שנפלו למטה, כמו שכתוב "וימלך וימת כו'", ועל ידי 'אתכפיא' נעשה תחיית המתים.

- על ידי שהנפש האלקית כופה ומכניעה את הנפש הבהמית ומהפכת אותה לטוב, הרי היא מתעלית לדרגה גבוהה ביותר המוסתרת בתוך הנפש הבהמית עצמה. וזהו ענין 'יתרון אור הבא מן החושך' עצמו, ואז הנפש האלקית זוכה להתקשר עם ה' בדרגה העליונה ביותר, עד לבחינת 'בכל מאדך'³⁹.

וכן ע"י עבודה זו נפעלת עלייה בהנפש הבהמית גם כן, והתעלות זו של הנפש הבהמית

הבהמית והמאכלים - גבוהים הרבה מבחינת הנשמות - גם שורש המאכלים הגשמיים הוא מעולם התוהו שלמעלה משורש נפש האדם בעולם התיקון, על דרך המבואר לעיל לגבי נפש הבהמית, ולכן ביכולתם להחיות את האדם, ולאידך, אינם צריכים אל האדם לחיותם.

ולזאת - בגלל מעלת שורש נפש הבהמית והדברים הגשמיים, על ידי ירדת והתלבשות נפש האלקית בנפש הבהמית דוקא, לעסוק במטרדות ומחשבות הפרנסה בענינים גשמיים, שהם הנקראים 'מים רבים' הנזכרים לעיל, יכולה [הנפש האלקית] לבוא לבחינת אהבת 'בכל מאדך', שהוא בלי גבול כנוכר לעיל, שהיא מדריגה היותר גבוה מהיותה קודם ירדתה בגוף, שהיתה רק נהנית מ'זיו השכינה' כו'.

- לפני שירדה למטה, היתה הנשמה נהנית מזיו השכינה - אור אלקי מוגבל כנ"ל, אבל על ידי שהנפש האלקית יורדת ומתלבשת בנפש הבהמית ועוסקת ב'מים רבים' שהם הטטרדות בענינים גשמיים ששרשם נעלה ביותר, באור האלוקי הבלי גבול, לכן ביכולתה לעלות לדרגה גבוהה יותר; דכאשר מתגלה שורש הנפש

לספר חסידות מבוארת עבודת התפילה אות לו.

39. לתוספת ביאור בענין העלי' דנפש האלקית על ידי הנפש הבהמית (וטטרדות הפרנסה) - ראה במילואים

וזהו מאמר רז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא כנוכר לעיל ולזאת נקראו מים רבים הנזכרים לעיל מי נח, לפי שנעשה על ידם נייחא דרוחא שנעשה מהם תיבת נח, שהוא בחינת תיבות התפלה, וכמו שכתוב בא אתה וכל ביתך אל התבה כו', וזהו ויגברו המים מאד כו' חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים כו', שהוא בחינת תגבורת נפש הבהמית על בחינת נפש האלקית בעסק הפרנסה ועניינים

ולזאת, נקראו 'מים רבים' הנזכרים לעיל 'מי נח', לפי שנעשה על ידם 'נייחא דרוחא' - תענוג ונחת רוח, לפי שעל ידם יוכל להגיע למעלה גבוהה ביותר, כנ"ל, בחינת 'בכל מאדך'.

שנעשה מהם - מ'מים רבים' וטרדות אלו - תיבת נח, שהוא בחינת תיבות התפלה - כידוע תורת הבעש"ט⁴⁰ על הפסוק 'בא אל התיבה' שצריך 'לכוא' ולהיכנס בתוך 'תיבות' התורה והתפילה, וכמו שכתוב⁴¹ "בא אתה וכל ביתך אל התבה כו'".

- היינו, דווקא על ידי שיש לאדם 'מים רבים' וטרדות הפרנסה, ביכלתו להתפלל כדבעי (- להיכנס אל התיבה), כי על ידי זה יגיע לאהבה ד'בכל מאדך' (וכמו שגם ע"פ פשוטו, הכניסה לתיבה הגשמית היתה דוקא מחמת מי המבול).

וזהו "ויגברו המים מאד כו' חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים כו'"⁴², [וברוחניות הענינים הפי' בזה הוא] שהוא בחינת תגבורת נפש הבהמית ('מים רבים') על בחינת נפש האלקית בעסק הפרנסה ועניינים הגשמיים - כי בגלל שורשה הנעלה של הנפש הבהמית, יש לה כח להתגבר על הנפש האלקית, כנ"ל.

נקראת 'תחיית המתים', כי תמורת 'זימלוך וימת' - שבירתה ונפילתה של הנפש הבהמית למטה משורשה הנעלה, האור מתעורר לתחי', כביכול, על ידי שהשורש הגבוה והנעלה שלה מתגלה.

פרק ו

מעלת עבודת התפלה של בעלי עסקים על תפלת יושבי אוהל

[לפי המבואר הנ"ל לגבי המעלה של אהבת 'בכל מאדך' הבאה ע"י הפיכת חושך לאור, ממשיך לבאר את מעלת עבודת הבעלי עסקים הסובלים במיוחד מטרדות הפרנסה:]

וזהו מאמר רז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא, כנוכר לעיל.

- רז"ל דייקו ואמרו 'תשובה' דווקא, ולא 'תורה ומעשים טובים', כי כללות העבודה בעולם הזה שהיא מתוך החושך, בהיותו עסוק עם נפשו הבהמית ודברים גשמיים המעלימים ומסתירים על אלקות, ואף על פי כן מתקרב אל ה', נקראת 'תשובה' (כנ"ל פ"ד), וזהו סיבת העילוי של העבודה בעולם הזה מחמת 'תרון האור מתוך החושך', משא"כ העבודה בעולם הבא וגן עדן.

41. בראשית ז, א.

42. בראשית ז, יח-כ.

40. ראה צוואת הריב"ש (סי' ע"ה בהוצאת קה"ת); אור התורה להרב המגיד פ' נח; הוספות לס' כתב שם טוב שבהוצאת קה"ת (פרשת נח).

הגשמיים. אך, על ידי זה נעשה אחר כך יתרון אור כו' כנוכר לעיל. וזהו ותלך התבה על פני המים דוקא, ותרם התבה כו', שעל ידי המים דוקא מתעלות תיבות התפלה ועולה למעלה מעלה, כנוכר לעיל. וזהו טעות הבעלי עסקים, שבדעתם שאין יכולים להתפלל כל כך כמו היושבי אוהלים, כי אדרבה נהפוך הוא, שהם יכולים להתפלל יותר, כי יתרון האור הוא מתוך החושך דוקא כו', וזהו שנקראים מי נח נייחא דרוחא, שהוא בחינת השבת, כמו שכתוב כי בו שבת מכל מלאכתו כו', שבששת ימי המעשה הוא בחינת התפשטות והמשכת מלכותו יתברך למטה, כמו ביום הראשון נאמר ויאמר אלקים יהי אור כו', יהי רקיע, תרשא הארץ דשא כו' שנקראים ימי המעשה

מלאכתו כו'."

- על פי זה יובן מהי השייכות בין 'מי נח' ('מים רבים') לענין השבת, כמובא לעיל ד'נח' הוא לשון מנוחה ושביטה (כתרגום 'וישבות', ונח), כפי שממשיך.

[והענין יובן בהקדים ביאור בענין שביתת הקב"ה בשבת:]

שבששת ימי המעשה הוא בחינת התפשטות והמשכת מלכותו יתברך למטה - המשכת ההארה האלוקית המצומצמת ממדת המלכות כדי להוות את העולמות.

כמו ביום הראשון נאמר⁴⁷ "ויאמר אלקים יהי אור כו', [ביום השני] יהי רקיע, [ביום השלישי] תרשא הארץ דשא כו'" - שהכל נברא במאמר אלקי, 'ויאמר ה', כמאמר חז"ל 'בעשרה מאמרות נברא העולם', כי הדיבור והמאמר הוא ענין מידת המלכות, הארה והתפשטות חיצונית של האור והשפע האלקי לקיום וחיות העולמות.

שנקראים [ששת ימי בראשית] 'ימי המעשה' -

אך, על ידי זה נעשה אחר כך 'יתרון אור כו' [מן החושך] - כנוכר לעיל - שדווקא בגלל ירידת הנפש האלקית להתלבש בנפש הבהמית ניתן להגיע לאהבה בלתי מוגבלת.

וזהו "ותלך התבה על פני המים"⁴³ דוקא, "ותרם התבה כו'"⁴⁴, היינו שבגשמיות, דוקא ע"י המים התעלה התיבה. וכך הוא גם בתיבה הרוחנית של אותיות התורה והתפלה:

שעל ידי המים (-טרדות הפרנסה) דוקא מתעלות תיבות התפלה ועולה למעלה מעלה, כנוכר לעיל⁴⁵.

וזהו טעות הבעלי עסקים שבדעתם, שאין יכולים להתפלל כל כך כמו היושבי אוהלים, כי אדרבה, נהפוך הוא, שהם יכולים להתפלל יותר, כי 'יתרון האור' הוא 'מתוך החושך' דוקא כו' - משא"כ יושבי אוהל שאין להם מגע ישיר עם טרדות אלו, אין ביכולתם להגיע לדרגה גבוהה זו.

וזהו שנקראים 'מי נח' 'נייחא דרוחא', שהוא בחינת השבת, כמו שכתוב⁴⁶ "כי בו שבת מכל

43. שם יח.

44. שם יז.

45. ראה אוה"ת בראשית כרך ג (תרכ"ו) ב) בביאור הטעם

למספר חמש עשרה אמה דווקא על דרך הסוד.

46. בראשית ב, ב.

47. בראשית א, ג. שם, ו. שם, יא.

ובשבת הוא בחינת שביתה ממלאכה ונייחא דרוחא, שהוא עליית העולמות ט ב למעלה, כאדם השוכנת ונח ממלאכתו, כמו כן הוא בחינת טרדת ועסק הפרנסה בענינים גשמיים, שנקראים מים רבים, כשמתהפכים ועולים אחר כך בבחינת אלקות על ידי התפלה כנוזר לעיל, נקראת בחינה זו בחינת נייחא דרוחא, שהוא בחינת שבת כנוזר לעיל כידוע, שכל תפלה מששת ימי המעשה היא הארה מבחינת שבת, כנוזר לעיל. אך כל זה הוא שבת תתאה, ויש עוד בחינת שבת עילאה, שהוא מה שיהיה לעתיד שנקרא יום שכולו שבת. וזהו

שגם ה'מים רבים' עצמם עולים למעלה כמו חיות העולמות העולה לשרשה בשבת, כי על ידי זה שבאמצעותם האדם מתעורר באהבה בלתי מוגבלת בתפילה (שעוצמת התעוררות האהבה לה' בעת התפילה בא ע"י דוקא ע"י טרדותיו בענינים גשמיים, כנ"ל), הם עצמם מתקשרים לאלקות ומתעלים.

כידוע⁴⁸, שכל תפלה מששת ימי המעשה היא הארה מבחינת שבת, כנוזר לעיל.

- כח התפילה להפוך את הדברים הגשמיים ולהעלותם לאלקות נובע מכך שבכל תפילה מששת ימי החול יש הארה מבחינת השבת, והיינו כנ"ל משום דענינו של שבת הוא ההעלאה של החיות של העולמות, וכך הוא גם בתפלה שמעלה את הענינים הגשמיים לאלקות.

אך, כל זה הוא 'שבת תתאה'.

- כל האמור לעיל אודות התעוררות האהבה הבלי גבול על ידי ה'מים רבים' הוא בחינת 'נח' הראשון בפסוק 'אלה תולדות נח נח' (ראה לעיל פ"א), שהוא דרגה תחתונה יותר בשבת, ויש דרגה נעלית יותר מזו, כפי שממשיך ומבאר.

ויש עוד בחינת 'שבת עילאה', שהוא מה שיהיה לעתיד, שנקרא⁴⁹ 'יום שכולו שבת' - ובחינה

כי התהוות הבריאה היא על ידי כח חיצוני בלבד, כדוגמת כח המעשה של האדם שהוא כח חיצוני נמוך, ובששת ימי המעשה נמשך כח זה להוות עולמות מוגבלים.

ובשבת הוא בחינת שביתה ממלאכה ו'נייחא דרוחא', שהוא עליית העולמות למעלה, כאדם השוכנת ונח ממלאכתו.

ולאידך גיסא בשבת, חיות זו ממידת המלכות המהווה את כל העולמות, עולה וחוזרת לשרשה ומקורה העליון. ועלייה זו נקראת 'עליית העולמות', כאדם השוכנת ממלאכתו שאז כוחותיו שהיו שקועים במלאכה חוזרים ועולים למקורם בנפש האדם.

[ולפי זה מבאר הקשר בין 'מי נח' - ה'נייחא דרוחא' הבאה על ידי 'מים רבים' דטרדות הפרנסה - לענין השבת (יום מנוחה ונייחא דרוחא):]

כמו כן הוא בחינת טרדת ועסק הפרנסה בענינים גשמיים, שנקראים 'מים רבים', כשמתהפכים ועולים אחר כך בבחינת אלקות על ידי התפלה כנוזר לעיל - ואז הטרדות הגשמיות עצמן מעוררות את האהבה בבחינת 'בכל מאדך', נקראת בחינה זו בחינת 'נייחא דרוחא', שהוא בחינת שבת, כנוזר לעיל - היינו

49. מס' תמיד בסופה.

48. ראה ספר חסידות מבוארת שבת קודש ע' מט. ושם ע' רס, רסא.

אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כי הנה אף שהם באו לטרה, אך לא בכל זמן צריך טהרה כל כך. כן נשבעתי מקצף עליך ומגער כך כי הנה, אף שמבואר למעלה שעל ידי בחינת מים רבים הנזכרים לעיל נעשה יתרון אור כו', שהוא בחינת אהבת בכל מאדך כנוכר לעיל, עם כל זה, יש עוד בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה, שהיא למעלה מעלה אף מבחינת האהבה שבאה על ידי מים רבים הנזכרים לעיל, והוא מה שכתוב וימינו תחבקני כו', ובחינת האהבה זו יתגלה לעתיד, וכמו שכתוב כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה, וחסדי מאתך לא ימוש, וברית שלומי לא תמוט כו'. שהוא

זו היא אהבה עליונה יותר מהאהבה ד'בכל מאדך', ואי אפשר לבוא לאהבה זו עכשיו, אלא תתגלה ותומשך מלמעלה רק לעתיד. וזהו "אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ".

כי הנה, אף שהם באו לטרה [את הארץ] - ואם כן לכאורה אינו מובן מדוע הקב"ה נשבע שלא להביא את 'מי נח' (מי המבול) עוד, והרי הם לתועלת.

אך, לא בכל זמן צריך טהרה כל כך, "כן נשבעתי מקצף עליך ומגער כך" - כלומר, האהבה שתתגלה לעתיד לבוא איננה זקוקה ל'מים רבים' כדי להתגלות באדם, ולכן לעתיד לבוא לא יהיה צורך בבחינת 'מים רבים', כפי שיתבאר.

[וכעת הולך ומבאר מעלת 'שבת עילאה':]

כי הנה, אף שמבואר למעלה שעל ידי בחינת 'מים רבים' הנזכרים לעיל נעשה 'יתרון אור' כו', שהוא בחינת אהבת 'בכל מאדך' כנוכר לעיל, עם כל זה, יש עוד בחינת 'אהבה רבה'

הבאה מלמעלה, שהיא למעלה מעלה אף מבחינת האהבה שבאה על ידי 'מים רבים' הנזכרים לעיל - כי אפילו האהבה ד'בכל מאדך' מתעוררת בסופו של דבר על ידי עבודת האדם המוגבל, ולכן גם אהבה זו אינה בדרגה הגבוהה ביותר, אלא רק האהבה הבאה בדרך מתנה מלמעלה ואינה מוגבלת כלל, היא בדרגה הכי נעלית.

והוא מה שכתוב⁵⁰ "וימינו תחבקני כו".

- היינו שהקב"ה קרוב אל האדם ו'מחבק' אותו בידו הימנית, כביכול (שימין מורה על חסד וקירוב), ועל ידי זה מתעורר האדם באהבה רבה נעלית מאד הנקראת גם 'אהבה בתענוגים', "דהיינו שמתענג על ה' עונג נפלא בשמחה רבה ועצומה שמחת הנפש וכלותה, בטעמה כי טוב ה' ונעים נעימות עריבות עד להפליא" (תניא אגה"ק ר"ס יח).

ובחינת האהבה זו יתגלה לעתיד, וכמו שכתוב⁵¹ "כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה, וחסדי מאתך לא ימוש, וברית שלומי לא תמוט כו".

הגהות צמח צדק

ז. ישעי' נד [י].

בחנית חסד עליון ואהבה רבה הבאה מלמעלה, להיות וימינו תחבקני. (וזהו" וגבה מאד, שבחנית בכל מאדך יהיה מבחינה גבוה יותר כו').

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, בוז יבוזו לו. כי הנה מבואר למעלה איך שמים רבים, שהם טרדות הפרנסה, ונהרות, שהם המחשבות בענינים גשמיים, שנקראו בשם נהרות דניידי ואולי, מה שאין כן מים הם מכונסים

הכתוב 'אם יתן איש וגו' ע"פ פנימיות הדברים:]

"אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, בוז יבוזו לו".

- פירוש (כמובא לעיל בתחילת המאמר), ואף אם אדם יתן את כל הון ביתו לאדם מישראל כדי שימיר ויבטל את אהבתו לה, 'בוז יבוזו לו' כל בני עולם, כי לא הבין שאי אפשר לבטל אהבה עזה זאת בשום אופן.

כי הנה, מבואר למעלה איך ש'מים רבים' - שהם טרדות הפרנסה,

[עתה יסביר בפרטיות יותר שיש ב' פרטים ב'טרדות הפרנסה' גופא, המרומזים בב' הלשונות בפסוק 'מים' ו'נהרות':]

ו'נהרות' - שהם המחשבות בענינים גשמיים, שנקראו בשם 'נהרות' [לפי] דניידי ואולי⁵¹ - שהם ניידים (אינם קבועים במקומם) והולכים, מה שאין כן מים הם מכונסים ועומדים - 'מים רבים' קאי על היגיעות והטרדות שהאדם טרוד בפועל בעסק הפרנסה, והן כמו מי הים העומדים במקום אחד, ו'נהרות' הם המחשבות והדאגות המשוטטות במוח האדם ומבלבלות אותו, כמו הנהרות שזורמים והולכים ואינם עומדים במקום אחד.

הנהות צמח צדק
ח. שם נב [יג].

[אמר מרחמך ה']", שהוא בחנית חסד עליון ואהבה רבה הבאה מלמעלה, להיות וימינו תחבקני'.

- כלומר, 'חסדי מאתך לא ימוש', היינו שבאותו הזמן חסדו של הקב"ה יאיר על נשמות ישראל לעולם בבחינת וימינו תחבקני', כי ימין הוא קו החסד, ועל ידי זה יתעוררו ישראל באהבה רבה לה' שנמשכת מעוצם הקירוב לה'.

(וזהו" וְגִבְהָ מְאֹד", שבחנית 'בכל מאדך' יהיה מבחינה גבוה יותר כו').

- על מלך המשיח נאמר 'הנה ישכיל עבדי גו' וגבה מאד', והפירוש הפנימי בזה הוא שה'מאד' דלעתיד לבוא יהיה גבוה יותר מה'מאד' שבזמן הזה, היינו שהאהבה ד'בכל מאדך' דלעתיד תהיה נעלית יותר מהאהבה ד'בכל מאדך' בזמן הזה, כי עכשיו היא מתעוררת על ידי האדם (ע"י שעוסק בטרדות הפרנסה וענינים גשמיים), ולעתיד לבוא תתעורר כתוצאה מהקירוב וה'חיבוק' מלמעלה, בתענוג באלקות בלי גבול.

פרק ז

אהבת הנשמה לדבוק בהקב"ה עצמו, ולא להסתפק בהשגת חכמת התורה

[לאחר שביאר הנ"ל את תחילת הכתוב 'מים רבים וגו', מוסיף ומבאר להלן את המשך

ועומדים. וכל זה לא יוכלו לכבות את האהבה, ואדרבה בהם ועל ידם דוקא תבוא לבחינת האהבה היותר גדולה, היינו, בחינת בכל מאדך הנזכר לעיל. ולזה אומר אחר כך אם יתן איש את כל הון ביתו כו' הון ביתו נקרא חכמת התורה, שהן פירוש וטעמי המצות, שנמשך מבחינת חכמתו יתברך, וכמו שכתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן, כי מעדן, שהוא בחינת חכמה שנקראת עדן. יוצא נהר, לשון המשכה. להשקות את הגן, שהם ג"ן סדרים דאורייתא, שהן פירוש וטעמי המצות. ונעשה מהם בחינות גן עדן עליון וגן עדן תחתון. עד שנשתלשל מטה מטה, ששרשם מבחינת חכמתו יתברך

כי 'מעדן', שהוא בחינת חכמה שנקראת 'עדן' - כי הוא מקור הנהר, כמו שהחכמה היא מקור כל שאר הספירות, וכמבואר בכ"מ⁵⁴.

יוצא נהר, לשון המשכה - כמו ונהרו אליו כל הגוים, שיומשכו אל ה'. דהיינו שהנהר הוא בחי' הבינה ה'נמשכת' מבחי' החכמה.

'להשקות את הגן', שהם ג"ן סדרים דאורייתא⁵⁵, שהן פירוש וטעמי המצות - נ"ג פרשיות התורה, כי הנהר הוא פירוש וביאור טעמי המצות הכתובות בג"ן הסדרים של התורה.

ונעשה מהם - מבחינת נהר זה - בחינות גן עדן עליון וגן עדן תחתון - כי גן עדן הוא תענוג הנשמות מהשגת סודות התורה.

עד שנשתלשל מטה מטה - חכמת התורה יורדת מדרגת גן עדן ומשתלשלת למטה לעולם הזה הגשמי, היינו התורה כפי שנלמדת על ידי בני ישראל כנשמות בגופים.

ששרשם מבחינת חכמתו יתברך, שנקראת 'ראשית ההשתלשלות'.

וכל זה - ה'מים רבים' וגם ה'נהרות' - 'לא יוכלו לכבות את האהבה' - האהבה הטבעית המוסתרת בנפש כל ישראל, כי היא נובעת מהנפש האלקית שמקושרת עם ה' תמיד, כנ"ל בתחילת המאמר⁵².

ואדרבה - לא רק שאינם מכבים את האהבה, אלא - בהם ועל ידם דוקא תבוא לבחינת האהבה היותר גדולה, היינו, בחינת 'בכל מאדך' הנזכר לעיל - שאהבה זו באה מן החושך דווקא, כנ"ל.

ולזה אומר אחר כך "אם יתן איש את כל הון ביתו כו' [בוז יבוזו לו]" - כפי שהולך ומבאר.

[ותחילה מבאר בחינת 'הון ביתו' ברוחניות:]

'הון ביתו' נקרא חכמת התורה, שהן פירוש וטעמי המצות - החכמה והשכל של התורה, שנמשך מבחינת חכמתו יתברך - שהן חכמה אלקית. וחכמת התורה היא ה'הון ביתו' של הקב"ה.

וכמו שכתוב⁵³ "וְנָהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן".

[פירוש:]

53. בראשית ב, י.

54. ראה לקו"ת שיר השירים (לט, ב). ועוד.

55. ראה זח"א קד, ב.

52. וראה ד"ה מים רבים תשל"ח, שמבאר ע"פ מה שנתבאר לעיל, שהחידוש של הפסוק ש"לא יוכלו לכבות את האהבה" הוא כי שורש הנפש הבהמית נעלה משרוש הנפש האלקית.

שנקראת ראשית ההשתלשלות, ואינו ערוך כלל לגבי מהותו ועצמותו יתברך שהוא למעלה מההשתלשלות.

וזהו אם יתן איש, שהוא לשון גבורות וצמצומים, כמו שכתוב⁵⁶ ה' איש מלחמה כו', שכדי שיומשך מעצמותו יתברך להתהוות בחינת חכמה, שאינו אלא זיו והארה בלבד, אי אפשר להיות כי אם על ידי צמצומים וגבורות רבים. וזהו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, שהוא אהבת בכל מאדך המבואר למעלה, שהוא לאשתאבא בגופא דמלכא.

ובמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו', שלא יחפוץ לא בגן עדן

[והענין בזה:]

שכדי שיומשך מעצמותו יתברך להתהוות בחינת חכמה, שאינו אלא 'זיו' והארה בלבד [ביחס למהותו ועצמותו יתברך, כנ"ל], אי אפשר להיות כי אם על ידי צמצומים וגבורות רבים. - וזהו 'אם יתן איש את כל הון ביתו', 'הון ביתו' של הקב"ה היא חכמת התורה, כנ"ל, 'ואם יתן איש (את כל הון ביתו) מורה על אופן המשכת התורה למטה, שהוא על ידי בחינת 'איש, ענין הגבורה, ומידת הגבורה והדין היא שורש כל הצמצומים (ראה תניא שער היחוד והאמונה פרק ד).

וזהו "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה" - ומבאר על מה קאי 'באהבה', שהוא אהבת 'בכל מאדך' המבואר למעלה - הבאה על ידי ה'מים רבים' של טרדות הפרנסה, שהוא 'לאשתאבא בגופא דמלכא' - התשוקה להתכלל ולהתבטל בקב"ה עצמו.

ובמו שכתוב⁵⁶ - במהות אהבה זו - "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' [בארץ]", שלא

- אבל שורש התורה הוא בבחינת חכמתו יתברך. ועם היות שזוהי דרגה נעלית ביותר, מכל מקום עדיין נחשבת לאחת הדרגות של סדר השתלשלות.

ואינו ערוך כלל - בחינת החכמה אין לה ערך והשוואה כלל - לגבי מהותו ועצמותו יתברך, שהוא למעלה מההשתלשלות.

- כי הקב"ה עצמו הוא אין סוף ממש, ואילו כל השתלשלות היא בגדר גבול ומציאות מוגדרת, וגם בחינת החכמה שהיא הדרגה הכי עליונה בסדר השתלשלות (ראשית ההשתלשלות) גם היא בבחינת גבול ומידה ולכן אין לה ערך לגבי הקב"ה עצמו.

[ועל פי זה יבאר התוכן הפנימי של הפסוק

'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, בוז יבוזו לו':]

וזהו "אם יתן איש", שהוא [-'איש'] לשון גבורות וצמצומים, כמו שכתוב⁵⁶ "ה' איש מלחמה כו'" - ענין הגבורה.

הגהות צמח צדק

ט. שמות טו [יג].

כו', שהם אינם רק זיו והארה בלבד, רק לאשתאבא בגופא דמלכא, שהוא מהותו ועצמותו יתברך. ואי לזאת, בוז יבוזו לו הון ביתו הנזכר לעיל, שאינו אלא זיו והארה כו', ודי למבין.

אבן, כל זה הוא הפירוש וטעמי המצות, שהוא בחינת חכמת התורה שנמשך מחכמתו יתברך כנזכר לעיל, אבל גופי המצות מעשיות, כמו תפילין וסוכה ומצות צדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה וכדומה, שהן הם רצונו יתברך, שלמעלה מהטעם והדעת הנמשך בבחינת חכמה, ולהיות ששרשם

פרק ח

מעלת מצוות מעשיות שעל ידן ניתן לדבוק בהקב"ה עצמו

[יבאר אשר מעלת האהבה רבה ד'בכל מאדך' היא רק לגבי חכמת התורה, אבל לא לגבי קיום המצוות המעשיות, ובזה יבאר גם את הפסוק הבא בהמשך לפסוק ד'מים רבים' – 'אחות לנו קטנה וגו':]

אבן, כל זה הוא הפירוש וטעמי המצות, שהוא בחינת חכמת התורה, שנמשך מחכמתו יתברך, כנזכר לעיל.

- כל הנ"ל הוא בענין חכמת התורה, היינו הפירוש והטעמים של המצוות, שבזה אין הנשמה רוצה כאשר מגיעה להאבה ד'בכל מאדך', כי הם רק זיו והארה ממנו יתברך בלבד.

אבל גופי המצות מעשיות (ולא הטעמים שלהם בלבד, כנ"ל), כמו תפילין וסוכה ומצות צדקה שנאמר 'וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה' - 'מעשה' דווקא, וכדומה - שאר מצוות מעשיות, שהן הם רצונו יתברך - שכן עלה ברצונו יתברך שבני ישראל יקיימו מצוות אלו, שלמעלה מהטעם והדעת הנמשך בבחינת חכמה - שורש המצוות הוא

יחפוי' לא בנן עדן כו' [התחתון (ארץ)], ולא בגן עדן העליון (שמים)], שהם אינם רק 'זיו' והארה בלבד [ממנו יתברך], רק 'לאשתאבא בגופא דמלכא', שהוא מהותו ועצמותו יתברך.

- דהיינו, כאשר האדם מגיע לאהבה גדולה ועצומה זו של 'בכל מאדך', אזי אהבתו לה' היא גדולה עד כדי כך שאינו מסתפק לרוות נפשו בגילוי זיו והארה של הקב"ה, אלא רצונו ותשוקתו הוא רק להתדבק במהותו ועצמותו יתברך, וכנ"ל.

ואי לזאת - מאחר שבאהבה זו של 'בכל מאדך' האדם מגיע לתשוקה זו להתדבק רק במהותו יתברך ממש, ולא בשום 'זיו' והארה ממנו, "בוז יבוזו לו הון ביתו" הנזכר לעיל, שאינו אלא 'זיו' והארה כו', ודי למבין.

כלומר, אף אם יתן הקב"ה ('איש') לנשמה 'את כל הון ביתו', היינו המשכת חכמת התורה כפי שהיא בשורשה, עם כל זה, הנשמה לא תסתפק בכך אלא 'בוז יבוזו' לה כל הגילויים האלה, כי הם רק זיו והארה ממנו, ואילו על ידי האהבה הבאה מטרדות הפרנסה יכול לבוא לדביקות בהקב"ה עצמו.

גבוה מאד ממדריגת התורה כו', על כן נתלבשו בדברים גשמיים דוקא, שאי אפשר לבוא לבחינת השגה כו'. וכמו שאמרו ז"ל לחכימא ברמיזא, שדבר העמוק מאד אי אפשר לגלותו בדיבור כי אם ברמיזא, שמראה לו באצבע כו', כמו כן מצות מעשיות, מפני ששרשם מאד נעלה, שהן פנימיות רצונו יתברך כביכול שלמעלה מהשגה, לזאת אי אפשר לבוא לידי גילוי למטה, כי אם בהתלבשותם בדברים גשמיים דוקא, כי נעוץ תחלתן בסופן דוקא. וזהו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום כו', כי הנה כל פרשת קריאת שמע, שמע ישראל, הוא רק התבוננות מבחינת שמותיו כו', ועל ידי זה

ברצונו יתברך שלמעלה מחכמתו, ועל ידן יכול האדם להתדבק במהותו ועצמותו יתברך ממש, בשונה מהמבואר לעיל בנוגע לחכמת התורה.

הרעיון השכלי שהוא נעלה ועמוק מדי, עד שאינו יכול להתגלות דרך אותיות, אלא רק ע"י ענין של מעשה שלמטה מן השכל.

[והטעם שדבר עליון יותר יכול להתגלות

דווקא בדבר תחתון יותר:]

כי 'נעוץ תחלתן בסופן' דוקא⁵⁸.

- הדרגה הנעלית ביותר (תחילתן) קשורה דווקא בדרגה הנמוכה ביותר (סופן), ולכן דרגה עליונה יכולה להתגלות דווקא על ידי כח תחתון.

ולחיות ששרשם גבוה מאד ממדריגת התורה כו', על כן נתלבשו בדברים גשמיים דוקא, שאי אפשר לבוא לבחינת השגה כו'.

- כיון שהמצוות הן רצונו יתברך שלמעלה מחכמה, אי אפשר שיבואו ויתגלו בהשגת השכל (כמו חכמת התורה) ולכן נתלבשו בדברים גשמיים וקיומן הוא על ידי עשיה דווקא.

וכמו שאמרו ז"ל⁵⁷ 'לחכימא ברמיזא', שדבר העמוק מאד אי אפשר לגלותו בדיבור, כי אם ברמיזא, שמראה לו באצבע כו'.

- לפעמים אי אפשר להסביר שכל עמוק באמצעות אותיות הדיבור, אלא רק על ידי רמז באצבעות שהוא ענין של מעשה, שבדרך כלל הוא למטה מן השכל.

כמו כן מצות מעשיות, מפני ששרשם מאד נעלה, שהן פנימיות רצונו יתברך כביכול, שלמעלה מהשגה, לזאת אי אפשר [למצוות המעשיות] לבוא לידי גילוי למטה, כי אם בהתלבשותם בדברים גשמיים דוקא - כמו

וזהו "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום כו"⁵⁹.

- על פי זה יובן מדוע מיד אחרי 'ואהבת .. בכל מאדך' נאמר 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום', והכתוב מדבר בקיום מצוות מעשיות (שהם 'אשר אנכי מצוך', ציווי הקב"ה).

כי הנה, כל פרשת קריאת שמע - 'שמע ישראל' - הוא רק התבוננות מבחינת שמותיו כו'.

- ההתבוננות בקריאת שמע היא רק בגדלות ה' שהיא בגדר השגה, "ואי אפשר לשום נברא .. להשיג כי אם איזו הארה מאור ה' .. זיו השכינה" (תניא ס"פ ד). וזהו ענין 'שמו' של הקב"ה,

57. מדרש משלי כב.

58. ספר יצירה פ"א מ"ז.

59. דברים ו, ו.

ט ג ואהבת בכל לבבך כו' עד שיגיע לבחינת אהבת בכל מאדך הנזכר לעיל, שהוא ליכלל ולדבקה בו במהותו ועצמותו יתברך ממש, ואי אפשר זאת כי אם על ידי קיום מצותיו יתברך דוקא, שהן פנימיות רצונו יתברך, ונעוץ סופן בתחלתן. וזהו אשר אנכי מי שאנכי, שהוא מהותו ועצמותו ממש, ולא בבחינת אור וזיו בלבד, מצוך על ידי קיום מצות מעשיות דוקא, כנזכר לעיל. היום כו', שהיום דוקא, שהנשמה מלובשת בתוך הגוף, מה שאין כן קודם התלבשותה בגוף, היתה רק נהנית מזיו השכינה כו'. וזהו ודברת בם, שהוא מצות הדיבור של התורה, וכמו שכתוב והגית בו כו', ועקימת שפתיו הוי מעשה כו'. וזהו

ועצמותו ממש, ולא בבחינת אור וזיו' בלבד – "מצוך" על ידי קיום מצות מעשיות דוקא, כנזכר לעיל.

- היינו, הכתוב אומר שרק על ידי הדברים האלה, מצוות מעשיות, יכול האדם להתדבק ולהתקשר ("מצוך", לשון צוותא וחיבור) בקב"ה עצמו, 'אנכי' ממש (שלמעלה מכל שם ותואר אלא מורה על הקב"ה בכבודו ובעצמו), כי המצוות הן פנימיות רצונו יתברך.

"היום כו'" – שהיום דוקא, שהנשמה מלובשת בתוך הגוף.

- רק בעולם הזה אפשר לבוא להתדבקות והתקשרות בהקב"ה עצמו על ידי קיום מצוות מעשיות.

מה שאין כן קודם התלבשותה בגוף - כאשר הנשמה אינה שייכת למצוות מעשיות וגשמיות בכלל, היתה רק נהנית מ'זיו השכינה' כו' - זיו והארה בלבד.

וזהו "וְדִבַּרְתָּ בָם"⁶¹, שהוא מצות הדיבור של התורה⁶², וכמו שכתוב⁶³ "וְהָיְתָ בּוֹ כו' נְיוֹמָם וְלִילָה", ו'עקימת שפתיו הוי מעשה כו'".⁶⁴

כמו שם האדם שאינו ממהותו, והאדם כשהוא לעצמו אינו זקוק כלל לשם, וכן אי אפשר להכיר את מהות האדם משמו. וכך 'שמו' יתברך מורה על הזיו וההארה החיצונית והמצומצמת המתפשטת ממנו.

ועל ידי זה "ואהבת בכל לבבך כו' [ובכל נפשך]⁶⁰, עד שיגיע לבחינת אהבת 'בכל מאדך' הנזכר לעיל, שהוא ליכלל ולדבקה בו במהותו ועצמותו יתברך ממש.

- ההתבוננות בענין 'שמו' יתברך, הזיו וההארה, מביאה את האדם בסופו של דבר לרצון להתדבק במהותו ועצמותו יתברך, ולא להסתפק ב'זיו' השכינה בלבד.

ואי אפשר זאת כי אם על ידי קיום מצותיו יתברך דוקא, שהן פנימיות רצונו יתברך, ו'נעוץ סופן בתחלתן'.

- ומילוי הרצון להתדבק בהקב"ה בעצמו ולהתאחד עמו אפשרי רק על ידי קיום מצוות מעשיות, שהן רצונו יתברך ממש, המאוחד עם מהותו ועצמותו יתברך.

וזהו "אשר אנכי מי שאנכי" – שהוא מהותו

60. דברים ו, ה.

61. דברים ו, ז.

62. ראה ספרי ורש"י עה"פ.

63. יהושע א, ח.

64. סנהדרין סה, א.

אחות לנו קטנה, שנעשה בחינת אחות, והוא לשון אחת, שמתאחדת בתכלית עם מהותו ועצמותו יתברך כביכול ממש, על ידי קיום המצות מעשיות, כנזכר לעיל, וכמו שכתוב וימינו תחבקני, כאדם החובק את חבירו מכל צדדיו כו', וזהו מה נעשה לאחתנו ביום שידבר בה, ודי למבין.

להתאחד עם הקב"ה בפועל (רק שתחילה צריך להיות הצמאון לדרגה זו - אהבה ד' בכל מאדך' - ואז יכול להרגיש דביקות במהותו ועצמותו יתברך על ידי קיום המצוות).

וכמו שכתוב "וימינו תחבקני", כאדם החובק את חבירו מכל צדדיו כו'.

- על ידי מצוות האדם מתאחד עם ה' כאדם המחבק את חבירו מכל צדדיו, היינו חיבור ואחדות בשלימות עם הקב"ה.

וזהו "מה נעשה לאחתנו ביום שידבר בה" ⁶⁶, ודי למבין.

- 'שידבר בה' דווקא, ענין הדיבור, דלפי פנימיות הדברים קאי על הדיבור דלימוד התורה, כי על ידי זה (- היינו ע"י הדיבור בתורה, לא חלק ההשגה שבתורה) כנסת ישראל מתאחדת עם הקב"ה בתכלית עד שהיא נקראת 'אחותינו' (מאה"ז הנחות הר"פ. וראה ביאור פסוק זה בפרטיות יותר בתו"א 'ביאור' כאן, ובתו"ח) ⁶⁷.

- ולכן מיד אחרי הפסוק 'והיו הדברים האלה' נאמר 'ודברת בם' - שהכוונה לדברי תורה, היינו, לא השגת התורה שבה אי אפשר להתקשר עם מהותו יתברך, כמבואר לעיל, אלא הדיבור בלימוד התורה, וכיון שהדיבור ('עקימת שפתיו') נחשב כמעשה, הרי על ידי זה אפשר להתקשר עם הקב"ה בעצמו כמו על ידי קיום מצוות מעשיות.

וזהו "אחות לנו קטנה" ⁶⁵, שנעשה בחינת 'אחות', והוא לשון 'אחת', שמתאחדת בתכלית עם מהותו ועצמותו יתברך כביכול ממש, על ידי קיום המצות מעשיות, כנזכר לעיל.

- לכן אחרי הכתוב 'מים רבים' נאמר 'אחות לנו קטנה', כי 'אחות' הוא לשון חיבור ואיחוי (כפרש"י שם) וגם מלשון 'אחת', היינו אחדות אחת בתכלית. כלומר, על ידי האהבה הבאה מחמת 'מים רבים' דטרדות הפרנסה (המבוארת לעיל), שהיא אהבה הבלתי מוגבלת להקב"ה עצמו, בא האדם לקיום מצוות מעשיות, שעל ידן יכול

65. שה"ש ח, ח.

66. שה"ש שם.

67. לקיצור המאמר והוראות בעבודת השם ראה ספר חסידות מבוארת - עבודת התפילה ע' קצח-קצט.

פטרוני השבוע

לזכות ידידינו הנכבד

הרה"ח ר' אברהם בן שרה אסתר שיחי

וזוגתו מרת הניה בת רבקה תחי

הולצברג

וכל יוצ"ח שיחי

לזכות

השליח הרה"ח ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת

שטערנא שרה שיחי מינץ

ולזכות הילדים מנחם מענדל, אייזיק גרשון,

צמח, משה, וחי' מושקא שיחי מינץ

שיחיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה,
ושירו מזהם הוריהם אידישע חסידישע נחת

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אליהו ציון בן הרה"ח ר' חנניה ומרת ברוכה

ולזכות מרת סופי' בת גרז שתבלחט"א

ולזכות ר' חיים שמעון בן רחל,

ומרת חי' לאה בת ראשקא שיחי

נדבת אוריאל בן סופי' וזוגתו מרת חנה טויבע

בת חי' לאה ומשפחתם שיחי

שיחיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה

נדבת

ר' יוסף הלוי וזוגתו מרת חנה מלכה שיחי

גורביץ

לזכות כל משפחתו

שיחיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל

לזכות

ידידינו הנכבד הרה"ח ר' ישעי' זושא

וזו' מרת אסתר שיחי ווילהעלם

שיחיו להם ברכות בכל מכל כל

בטוב הנראה והנגלה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' בנימין זאב בן הרה"ח

הרה"ח ר' אברהם שיבלחט"א סילווער

נתנדב ע"י ולזכות הוריו הרה"ח ר' הרה"ח

אברהם וזוג' שיחי סילווער

שיחיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה

מנדבים חודשיים

לזכות הרה"ת ר' לוי הלוי בן שרה וזוגתו
מרת שיינא מלכה בת רחל
ובניהם יהודית, צבי הירש הלוי, חי'
מושקא בת שיינא מלכה
...

Refuah Sheleima to
Daniel Reuvein ben Dina
Donated Anonymously

לזכות ר' יעקב בן חנה שיחיו גרסון
וכל משפחתו
...
הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו לזכות
מרת חי' מושקא גורביץ
וכל משפחתם

לזכות הרה"ת ר' שמואל דוד וזוגתו
שיחיו ניומאן וכל משפחתם
...
לזכות משפחת אהרן
שיתברכו בכטו"ס
...
לזכות משפחת באביטש
שיתברכו בכטו"ס

לזכות הת' מנחם מענדל בן שיינא באשא
...
לזכות הרה"ת ר' אביגדור סימאנדס וכל משפחתו
...
לזכות הרה"ח מנחם נחום וזוגתו מרת אסתר שי' שטרנברג
...
לזכות ולרפו"ש עבור חי' אלה שתחי' בת ריסא
ולזכות עמנואל בן חי' סאשה
...
לזכות ולרפו"ש ליוסף יצחק בן איריס ודורי בן אורה
...
לזכות אשר בן רינה לזיווג משורש נשמתו
ולגאולה שלימה של עם ישראל בקרוב ממש
...
לזכות ולרפו"ש לשאול אליהו שיחיו בן חנה רבקה שתחי'
...
לזכות מרת חנה מינא בת שושנה אביבה
...
לע"נ הר"ר כתריאל שלום בן הר"ר חיים יצחק ע"ה
...
לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב שיחיו בן מאלע, ומשפחתו
...
לע"נ יחזקאל בן יוסף חיים ולע"נ רבקה בת יחזקאל
...
לזכות יהודית ולזכות אחיותיה חי' מושקא, זעלדא, ואחיה
שרגא פייוויש, מנחם מענדל
נדבת הור' מרדכי אברהם ישעיהו וזוג' מרת אסתר שפרה שלזר
...
לזכות הרב ומשפיע שמואל לו, שימשיך בעבודתו הקודש,
מאת תלמידו שאול גנגולי
...
לזכות אייזק גרשון בן שיינא באשא, מנחם מענדל, לוי,
יוסף, חי' מושקא, שלום דובער, אברהם זאב, יהושע זעליג
...
לזכות ר' לוי יצחק הלוי וזוגתו מרת חנה קורניסקי
וכל יוצאי חלציהם ולזכות 'חדר מנחם' מלבורן אוסטרליה
...
לע"נ ראובן אברהם בן אלתר שלמה זלמן
...
לע"נ ר' ראובן בן ר' יוסף רובינשטיין ע"ה
נדבת חתנו ר' מיכל קארצאג
...
לזכות התמים מיכאל זהבי

לזכות כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו
ולזכות הרבנית הצדקנית חי' מושקא
...
לזכות הרה"ת ר' אברהם דוד ומרת רחל לאה טיברג
...
לזכות הב' התמים ישראל ראובן בן נחמה דינה שי'
להצלחה בלימוד התורה ובדרכי החסידות
...
לע"נ בתיה בת שלמה הלוי ע"ה
...
לזכות לוי וזוגתו מרת רבקה לאה ובניהם חי' מושקא, מנחם
מענדל, ובתיה מינא געלב
...
לזכות התמים אליה סילפין
...
לזכות הרה"ת ר' אברהם אברמסון וכל משפחתו
...
לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב שיחיו בן מאלע, ומשפחתו
...
לזכות הרה"ת ר' ישראל מאיר אברמסון וכל משפחתו
...
לע"נ הרה"ת אברהם ישעי' בהרה"ת עובדי' ע"ה שטראקס
...
לזכות בת שבע שתחי'
בת הרה"ת יוחנן מרזוב וכל משפחתו
...
לזכות דינה בת שבע בת מאירה אסתר
...
לזכות הרה"ת ר' יהושע בירקאוויץ וכל משפחתו
...
לע"נ רבקה אלטא בת חנה לאה ע"ה
...
לע"נ הילדה היקרה עדאל שיינא ע"ה
בת הרה"ת מרדכי אליה ילחט"א האנאווער
...
לזכות הרה"ת ר' חיים משחוזוגתו מנוחה רחל
ובניהם מנחם מענדל ופעסיא
...
לע"נ הרה"ח הרה"ת ר' שמואל אייזיק הלוי ע"ה פאפאק
...
לזכות פערל רייזל בת אהובה ברכה
נדפס על ידי ולזכות משפחתו
...
לזכות אסתר בת רחל

שיעורים חדשים
בכל שבועמבחר של
עשרות מגידי שיעורמסודר
להפליא

טעמו וראו כי טובה ה'!

נשמתך משתוקק לשיעורים בחסידות

הכל רק בלחיצת כפתור!

www.otzerhachassidus.com

יש גם אפשרות 'להוריד' כל השיעורים ל-mp3 player וכדומה

uphill marketing 718.722.7333

שיעורים החסידות לכל אחד בכל מקום

אפשרות
להכניס השיעורים
ל-MP3/USB הפרטי שלך
לפרטים
או להשיג השיעורים, צלצלו:
347.762.6054

ותראה הארץ יפה את ה'

מכון
לעבדך באמת

טעל: 718.650.6295

אימייל: admin@otzerhachassidus.com

אתר: www.otzerhachassidus.com

**ניתן להשיג הקונטרסים בחינם מידי שבוע בשבוע
במוקדים בכל שכונות החרדיות ברחבי ניו יארק**

**לפרטים נא להתקשר בטלפון 718-650-6295
או באימייל info@otzerhachassidus.com**

**כמו"כ אפשר לקבלו באימייל
או להורידם מאתר אוצר החסידות
www.otzerhachassidus.com**

נדפס באדיבות

538 Johnson Avenue | Brooklyn, NY 11237
t 718.628.6700 f 718.628.6900 e jobs@tphny.com w tphny.com